

Wanneer zet ik hulpmiddelen in bij dyslexie? En welke?

Ria Janssen

Hulpmiddelen bij dyslexie zijn niet meer weg te denken. Talloze leerlingen hebben er al profijt van. Masterplan Dyslexie is heel helder over het inzetten van hulpmiddelen: “Het is belangrijk om al vroeg (in groep 3 of 4) hulpmiddelen in te zetten, zodra u merkt dat een leerling problemen heeft met leren lezen of spellen:

- het voorkomt dat de leerling een informatieachterstand oploopt bij andere vakken;
- het verhoogt de leesvaardigheid als de leerling meeleest bij een voorgelezen tekst;
- het laat de leerling de voordelen van de hulpmiddelen ervaren en voorkomt dat zich ervoor schamen (in de puberteit) op een moment dat de hoeveelheid zelfstandig te verwerken leesstof toeneemt (in het voortgezet onderwijs).”

De keuze van het meest passende dyslexie-ICT hulpmiddel is afhankelijk van de aard en de ernst van de dyslexie. Hulpmiddelen zijn voor de educatieve ontwikkeling noodzakelijk:

- als er sprake is van ernstige of complexe dyslexie. We spreken van ernstige dyslexie wanneer de scores van een leerling horen bij de laagste 10% van het normgemiddelde bij lezen óf bij <16% op het gebied van lezen en de laagste 10% op het normgemiddelde bij spelling (Blomert 2006). Bij complexe dyslexie is sprake van comorbiditeit.
- als er onvoldoende vooruitgang in de behandeling is (80% beheersingsnorm protocol Ruijsenaars e.a.).
- als er sprake is van een (dreigende) leerachterstand op de andere schoolvakken dan technisch lezen en

spelling, ongeacht de aard en ernst van het lees-/spellingprobleem.

- als het competentiegevoel en de zelfredzaamheid van het kind versterkt dienen te worden om schoolmoeheid, demotivatie en uitval te voorkomen.

Doordat de Daisy speler het enige hulpmiddel is dat voor vergoeding in aanmerking komt, lijkt dit impliciet het meest geschikte hulpmiddel. Uit onderzoek is bekend dat een Daisy speler die bedoeld is om luisterend te lezen, geen ondersteuning biedt bij de spellingproblemen die zo kenmerkend zijn voor de ernstiger vormen van dyslexie. Bij ernstige enkelvoudige dyslexie en de complexe problematiek waarvan dyslexie deel uitmaakt (comorbiditeit) zijn geavanceerde hulpmiddelen aangewezen. Een hulpmiddel moet daarbij ondersteuning geven op het gebied van technisch en begrijpend lezen, spellen en strategisch schrijven, opzoeken in woordenboeken, structureren en het maken van toetsen en examens. Het gebruik van de computer in de klas wordt steeds meer gemeengoed, waardoor een leerling met dyslexie die de computer als hulpmiddel gebruikt gelukkig geen uitzondering meer vormt.

In onderstaande keuzetabel wordt rekening gehouden met het type dyslexie (indeling CVZ) en de specifieke problemen waar de leerling mee worstelt. Onderscheiden worden:

- Lichte dyslexie: prevalentie circa 1,2%
- Ernstige enkelvoudige dyslexie (met leerachterstanden): 3,6%
- Complexe dyslexie (samen met andere problemen zoals dyscalculie, ADHD of faalangst): ca 1,2%.

Keuzetabel voor het passende hulpmiddel bij dyslexie

	Lichte dyslexie	Ernstige enkelvoudige dyslexie	Complexe dyslexie
Lezen	Daisy speler ReadingPen Sprinto Spika	Sprinto + Daisy speler	Sprinto + Daisy speler
Spellen	Sprint Plus WoDy	Kurzweil 3000 Sprint Plus + WoDy	Kurzweil 3000 Sprint Plus + WoDy
Lezen en spellen	Sprint Plus ClareoRead WoDy	Kurzweil 3000 Sprint Plus + WoDy + Ginger Premium	Kurzweil 3000 Sprint Plus + WoDy + Ginger Premium
Lezen, spellen en leren	Sprint Plus Kurzweil 3000	Kurzweil 3000 + WoDy + Ginger Premium	Kurzweil 3000 + WoDy + Ginger Premium
<i>Bronmateriaal: een belangrijk keuzecriterium is de beschikbaarheid van schoolboeken in geschikte vorm voor gebruik met hulpmiddelen. Dedicon produceert schoolboeken als audiobestanden voor Daisy spelers en als speciale tekstbestanden met behoud van volledige lay-out voor de dyslexiesoftware Sprint Plus, Sprinto en Kurzweil 3000. De geïntegreerde scanfunctie van Kurzweil 3000 heeft belangrijke meerwaarde voor de zelfredzaamheid van de leerling.</i>			

Successen bij dyslexie worden behaald als goed gebruik gemaakt wordt van de vele mogelijkheden die het onderwijs heeft. Hulpmiddelen maken daar een cruciaal onderdeel van uit. Voor het tijdig inzetten van hulpmiddelen is een proactief beleid wenselijk. De leidraad van handelen moet zijn: remediëren en compenseren versterken elkaar, onnodig uitstel wordt voorkomen en ontwikkelingskansen voor de leerling

worden maximaal benut. Als de leerling door het inzetten van dyslexie-ICT met succes onderwijs kan volgen dat bij zijn of haar capaciteiten past, is er heel veel gewonnen. Zijn afhankelijkheid van leerkracht en begeleider zal afnemen. Inzetten van hulpmiddelen bij dyslexie leidt tot een win-win situatie voor leerling, leerkracht en school!

Ria Janssen is Dyslexie Specialist RT/IB, werkzaam als Directeur Educatie & Advies bij Lexima. Correspondentie: ria.janssen@lexima.nl.

Literatuur

- Gent van, J., Janssen, R., Roetenberg, A., Hardenberg, A. (2010) Inzetten van dyslexie-ICT: een kwestie van beslissen! *Tijdschrift voor Remedial Teaching*.
- Masterplan Dyslexie (2011). Dyslexie, school & gezondheidszorg. Een draaiboek voor scholen.
- Ruijsenaars, A.J.J.M., Bron, G.W. Loykens, E.H.M. & Mameren-Schoehuizen, G.M.M. (2009). Protocol voor gespecialiseerde dyslexiebehandeling. *Tijdschrift voor Orthopedagogiek*, 5-20.
- Scheltinga, F., Gijssels, M., Druenen van, M., Verhoeven, L. (2011). *Protocol Leesproblemen en Dyslexie voor groep 5-8*. Masterplan Dyslexie.
- Smeets, J. K., Kleijnen R. (2008). *Technische maatjes bij dyslexie*. Masterplan Dyslexie.
- Wentink, H. (2009). *Katern Leesonderwijs en leesbegeleiding voor leerlingen met ernstige spraak en/of taalmoeilijkheden (ESM)*. Masterplan Dyslexie.

Gepubliceerd in Nieuwsbrief LBib (Landelijke Beroepsvereniging Intern Begeleiders) februari 2011